

УДК:339.137.2(477.74)

Мозгальова В.М., Алексєєнко Л.П.

ОСНОВНІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІ ФАКТОРИ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ

У статті показано вигідність та значення геополітичного положення Одеського регіону. Розглянуто формування єдиного комплексного підходу до вирішення проблеми транскордонної ролі євро-регіонів, у першу чергу Єврорегіону «Нижній Дунай». Проаналізовано вплив участі у міжнародних організаціях на розвиток території.

The expedience and significance of geopolitical position of Odessa region are shown. Single complex approach to solving the problem of cross-border role of regions, principally to the European regions «Lower Danube» is formed. The influence of participation in international organizations on the development of the territory was analyzed.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Вітчизняні дослідники та науковці приділяють значну увагу проблемам забезпечення конкурентоспроможності територій, що зумовлено глобалізаційними процесами світової економіки і неоднозначним їхнім впливом на ситуацію у регіонах.

Глобалізований регіон являє собою економічну територію, що здійснює регулярні господарські зв'язки із зарубіжжям, які стають суттєвим чинником її соціально-економічного розвитку. Такий регіон стає гео економічним суб'єктом.

Територія вважається конкурентоспроможною за трьох умов: коли на ній комфортно проживати населенню, коли на ній комфортно вести бізнес та здійснювати інвестиції та коли сюди комфортно приїжджати туристам.

Отже, конкурентоспроможність регіону можна визначити як його спроможність протягом тривалого часу на основі насамперед власних, а також залучених можливостей поставляти товари та послуги для регіонального, національного і зовнішнього ринків, а також забезпечення стабільності і зростання реальних доходів жителів даного регіону [1, с.54-61].

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Сьогодні на пострадянському просторі спостерігається зростання інтересу з боку науковців і практиків до питань конкурентоспроможності національної економіки та національних регіонів. Значний внесок у розв'язання цих питань зробили А. Амоша, І. Брикова, Ю. Полунєєв, Н. Калюжнова та інші науковці.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасні дослідники конкурентоспроможності регіонів визначають, що її рівень залежить від рівня співпраці на тій чи іншій території, а не від конкурентної боротьби [2, с.51-58]. На сучасному рівні розвитку кожного регіону України необхідно приділити увагу їх залежності від конкурентоспроможності.

Так, для Одеського регіону слід враховувати його вигідне економіко-географічного положення та рівень транскордонної співпраці в її межах, особливо – в євро регіональній.

Постановка завдання. Метою даної статті є обґрунтування залежності конкурентоспроможності територій від геополітичного положення та рівня співпраці суб'єктів в її межах, активної участі в міжнародних організаціях та ефективної євро регіональної інтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливим фактором конкурентоспроможності регіону є вигідність його геополітичного положення. Одеська

область – приморський і прикордонний регіон України, розташований на крайньому південно-заході країни, з територією 33,4 тис. кв. км. і з населенням 2,6 млн. чоловік.

По території області проходять державні кордони України з Румунією і Молдовою. На півдні Одеська область своєю окраїною виходить до Чорного моря. Одеська область є частиною морського фасаду України.

Вона розташована на перетинанні найважливіших міжнародних водних шляхів: Дунайський водний шлях після завершення будівництва в 1992 році каналу Дунай-Майн-Рейн є найкоротшим виходом із країн Європи в Чорне море, далі - у Закавказзя, Середню Азію, на Близький Схід; ріка Дністер зв'язує регіон з Молдовою, а Дніпро – з Центральною Україною і Беларуссю, а після завершення реконструкції Дніпровсько-Бугзького і Дніпровсько-Неманського каналів – з Польщею і країнами Балтії. Волго – Донська система зв'язує Азово-Чорноморський басейн із Росією (аж до Санкт-Петербурга і Мурманська), Казахстаном, Туркменістаном, Азербайджаном, Іраном, забезпечуючи виходи до Каспійського, Балтійського і Білого морів.

Геополітичне положення Одещини обумовлене як вигідним транспортно-географічним розміщенням, так і зростаючою активізацією її участі у великих європейських міжрегіональних організаціях – Асамблеї Європейських Регіонів і Робітничої Співдружності Придунайських Країн.

Будучи частиною морського фасаду країни, Одеська область значною мірою сприяє активній участі України в роботі країн-членів Чорноморського Економічного Співробітництва (ЧЕС).

Одеська область є дійсним членом таких європейських організацій, як:

- Асамблея європейських регіонів – з 1992 року. Створена в 1985 році Асамблея європейських регіонів (АЄР) є політичною формою організації регіонів Європи і представником їх інтересів на європейському і міжнародному рівнях. Завдання АЄР – єднати регіони Європи і надавати їм можливість брати участь у будівництві Європи і реалізації цілей європейської інтеграції.
- Робоча співдружність придунайських країн – з 1994 року. Метою Робочої співдружності придунайських країн (РСПК) є сприяння співробітництву її членів для розвитку Дунайського регіону в інтересах його жителів й мирного співробітництва в Європі.
- Асоціація європейських прикордонних регіонів – з 2001 року. Асоціацію європейських прикордонних регіонів (АЄПР) було створено у 1971 році. 15-16 жовтня 2009 року в м. Одеса було проведено Міжнародну конференцію з питань транскордонного, регіонального співробітництва та розвитку євро регіонів. Її проведення з питань транскордонного, регіонального співробітництва та розвитку євро регіонів не лише посприяло подальшому розвитку співробітництва між регіонами-членами АЄПР і прогресу в самих євро регіонах, але й стало ще одним кроком нашої держави на шляху європейської інтеграції.
- Конференція приморських регіонів Європи – з 2004 року. Конференція приморських регіонів Європи (КПРЕ) була створена в 1973 році за ініціативою регіону Бретань (Франція), з метою сприяння розвитку морських периферійних регіонів. Зокрема, було визначено такі пріоритетні сфери співробітництва, як можливість будівництва підприємства зі зборки автомобілів та техніки Volvo в Одеській області, використання морського транспортного потенціалу регіону для транспортування шведських вантажів, перспективи просування продукції виноробних підприємств Одеської області на шведський ринок, обмін досвідом у галузі використання теплових pomp та інших технологій, спрямованих на зниження рівня споживання традиційних видів енергії, залучення шведських експертів для впровадження нових технологій з очищення води, відновлення функціонування залізничної лінії «Варяг».

- Асамблея європейських виноробних регіонів – з 2004 року [3, с.206-209]. Діяльність регіону в міжнародних організаціях сприяє його розвитку, євроінтеграції, а також налагодженню міжнародних відносин [4, с.37-40].

Одним із найбільш дієвих інструментів на шляху просування до ЄС на регіональному рівні є транскордонне співробітництво, зокрема, шляхом створення та активної участі у євро регіонах [5, с.499]. На даний момент до складу Єврорегіону «Нижній Дунай» входять Одеська область (Україна), повіти Галац, Тульча, Бреїла, (Румунія), райони Кагул та Кантемір (Республіка Молдова).

Формування Єврорегіону «Нижній Дунай» створило нові можливості для розширення співробітництва у різних галузях між прикордонними регіонами Республіки Молдова, Румунії та України.

Створення Єврорегіону «Нижній Дунай» мало на меті вирішення наступних завдань:

- досягнення гармонійного і збалансованого розвитку економіки;
- вирішення низки питань і проблем у сфері охорони навколишнього середовища;
- забезпечення відповідного рівня зайнятості і соціального захисту населення;
- створення умов для підвищення рівня і якості життя в наших регіонах;
- здійснення кроків з інтеграції транспортної інфраструктури прикордонних регіонів в єдину мережу європейських транспортних коридорів;
- формування єдиного культурного простору в Придунав'ї;
- вирішення низки питань, що стосуються боротьби з організованою злочинністю, попередження і ліквідації наслідків стихійних лих і техногенних катастроф.

Розвиток транскордонного співробітництва в рамках Єврорегіону «Нижній Дунай» вважається, в тому числі представниками центральних органів виконавчої влади у сфері економічної та регіональної політики, найбільш динамічним серед інших 6 єврорегіонів, до складу яких входять області України [5, с.499]. За період існування Єврорегіону двічі (у 2000 – 2002 та 2007 – 2009 роках) у зазначеній організації головував Одеська область. Через 3 роки після свого заснування (у 2001 році) Єврорегіон став членом Асоціації європейських прикордонних регіонів.

Наступного року Єврорегіон було нагороджено спеціальним призом Асоціації – «Вітрила Папенбургу» за «розвиток соціокультурного співробітництва, незважаючи на складну ситуацію у прикордонних районах України, Румунії та Республіки Молдова». Однією з головних подій в рамках святкування річниці Євро регіону стало підписання 15 червня 2008 року в м. Одеса Угоди про створення Асоціації транскордонного співробітництва «Євро регіон Нижній Дунай».

Одним з найважливіших елементів євроінтеграції є створення Програми на 2010-2011 роки.

Програма євроінтеграції, міжрегіональних зв'язків та формування позитивного іміджу Одеської області.

Прийняття цієї Програми обумовлено необхідністю створення цілісної ефективної системи співробітництва з державами та регіонами світу, міжнародними структурами, яка відкриває нові перспективи для послідовного налагодження дружніх відносин та забезпечення належного, цілеспрямованого та стабільного виконання регіональної складової загальнонаціонального курсу України на інтеграцію у світове співтовариство, а також формування позитивного міжнародного іміджу Одеської області, яке має забезпечити створення у світі інформаційного простору, сприятливого для політичного та соціально-економічного розвитку Одеського регіону.

Головною метою реалізації Програми є започаткування нових та розвиток існуючих взаємовигідних економічних, політичних та культурних зв'язків Одеської області з регіонами країн світу та міжнародними організаціями світу, а також сприяння формуванню та подальшій підтримки позитивного міжнародного іміджу Одеської області.

Головними шляхами досягнення цілей Програми є:

- 1) активізація транскордонного та міжрегіонального співробітництва;
- 2) поглиблення дво- та багатосторонніх міжнародних відносин;
- 3) підтримка відносин добросусідства з регіонами країн світу, зокрема Болгарії, Білорусії, Італії, Китайської Народної Республіки, Німеччини, Польщі, Румунії, Російської Федерації, Туреччини, Угорщини, Фінляндії, Чехії;
- 4) залучення коштів міжнародної технічної допомоги у рамках програм сусідства Європейського Союзу, що на сьогодні є найбільш дієвим способом співробітництва з країнами Європейського Союзу, використання якого дозволяє у максимально стислі терміни досягти високих стандартів у всіх сферах життєдіяльності;
- 5) проведення міжнародних науково-практичних конференцій, семінарів, «круглих столів», форумів, зустрічей з метою активізації євроінтеграційних процесів ;
- 6) впровадження різних форм навчання (інформаційних та навчальних семінарів, тренінгів та обмін досвідом) для потенційних аплікантів коштів міжнародної технічної допомоги.
- 7) інформаційне забезпечення процесу формування позитивного міжнародного іміджу Одеського регіону (видання та розповсюдження інформаційних матеріалів про Одеську область)

Розв'язання окреслених проблем потребує комплексного вирішення та належить до сфери регіонального управління.

Стабільний розвиток міжнародного (транскордонного та міжрегіонального) співробітництва, успішне впровадження транскордонних проектів та освоєння коштів міжнародної технічної допомоги, а також створення та підтримка позитивного міжнародного іміджу Одеської області є основою досягнення стабільності та процвітання регіону, підвищення життєвого рівня населення, а також встановлення демократичних цінностей та поваги до прав людини, поваги і захисту прав національних меншин, тощо.

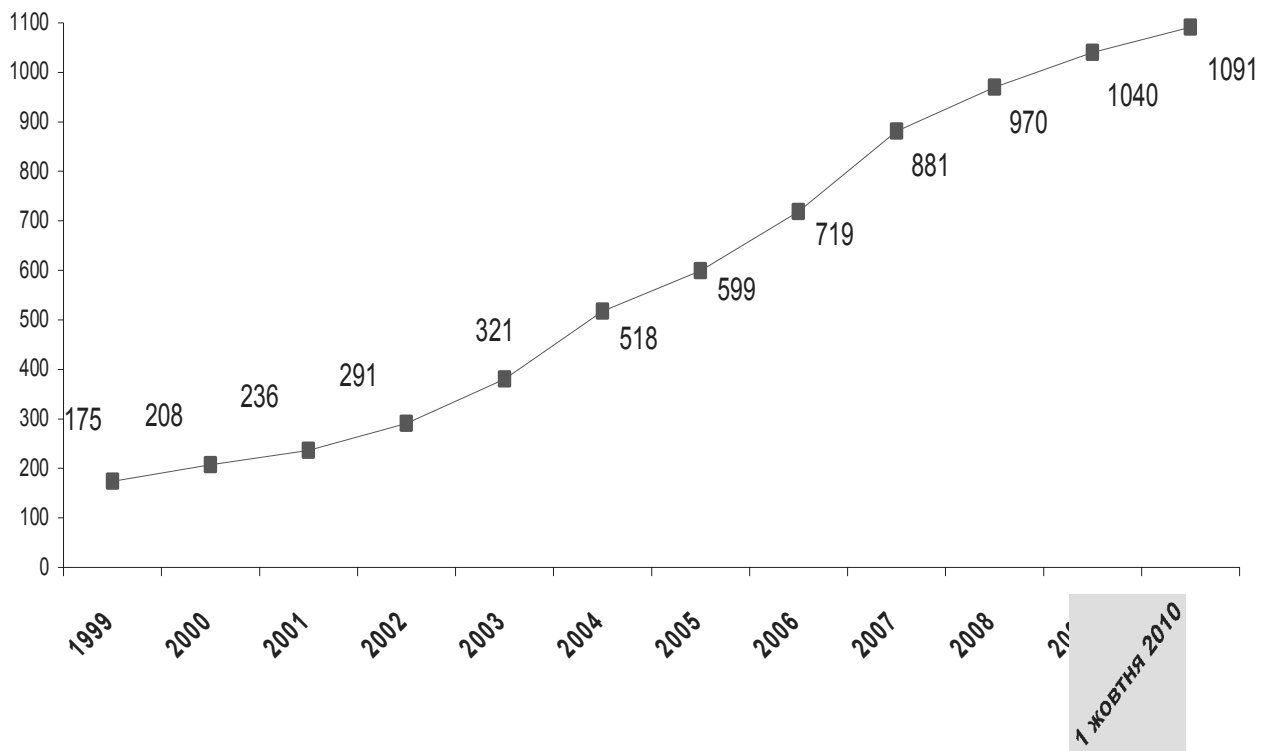

Рис.1. Динаміка залучення іноземних інвестицій в економіку Одеської області (тис. дол. США)

Серед основних принципів реалізації Програми можна виділити такі:

- ефективність (виконання регіональної політики в сфері реалізації співробітництва має бути ефективним та вчасним, а також базуватися на чітких завданнях та використанні накопиченого досвіду);
- гармонізація загальнодержавних та регіональних інтересів;
- гласність (забезпечення участі громадськості у заходах з реалізації Програми);
- прозорість (відкритість роботи виконавців Програми);

Злагодженість (основні кроки реалізації Програми мають бути послідовними, логічними та зрозумілими і не суперечити загальнодержавним пріоритетам). Розробка і впровадження стратегії залучення інвестицій необхідна, як основа для побудови життєздатної і стійкої ринкової економіки.

Така стратегія повинна стати сполучною ланкою, з одного боку, між ринком інвестиційного капіталу світу, а з другого, існуючими ресурсами і можливостями Одеської області. Одеська область невпинно забезпечує постійне зростання обсягу іноземних інвестицій з наростаючим підсумком, нарощення основного капіталу та валової доданої вартості (рис.1) [6].

Однак досягнуті темпи інвестиційного зростання не є достатніми для повноцінного використання ресурсного потенціалу області, розв'язання стратегічних завдань соціально-економічного розвитку та позиціонування на ринку вітчизняних та зарубіжних капіталів. Диспропорції в територіальному розподілі інвестицій приводять до нерівномірного соціально-економічного розвитку районів та територій області.

Висновки і перспективи подальших розробок. Таким чином, можна зробити висновок, що зростання конкурентоспроможності Одеського регіону, у першу чергу, залежатиме від ефективного використання вигідного геополітичного положення, активної участі у міжнародних організаціях та ефективної євро регіональної співпраці в його рамках, яка, власне, і сприятиме залученню внутрішніх та зовнішніх фінансових ресурсів.

Список використаної літератури

1. Горбовий В. Підвищення конкурентоспроможності гірських територій як передумова сталого розвитку Карпат / В. Горбовий // Регіональна економіка. – 2009. – № 4. – С. 54–61.
2. Яремко Л. Глобальна конкурентоспроможність регіону: джерела конкурентних переваг / Л. Яремко // Регіональна економіка. – 2009. – № 1. – С. 51–58.
3. Бобильова М. Посилення взаємодії між країнами ОЧЕС та Україною в контексті європейського співробітництва / М. Бобильова // Міжнародна економіка. – 2009. – № 3. – С. 206–209.
4. Кілієвич О. Конкурентоспроможність регіонів у контексті глобалізації та євроінтеграційних процесів / О. Кілієвич // Український центр економічних і політичних досліджень ім. Разумкова, Національна безпека і оборона. – 2008. – № 4. – С. 37–40.
5. Закон України «Про транскордонне співробітництво» від 24 червня 2004 року N 1861-IV // Відомості Верховної Ради України. – Офіц. вид. – 2004. – № 45. – 499 с.
6. Офіційний сайт Одеської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oda.odessa.gov.ua>.

Прийнято до друку 24.05.2011